

Aus 9

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
PRAEPARATIONIBVS AC DOSIBVS
A N O D I N O R V M
PRVDENTER OBSERVANDIS

QVAM
AVSPICE DEO PROPITIO
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICI
PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO, ET DOCTISSIMO
FRID. CHRISTIANO IVNCKERO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE HVIVSQVE
PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII AC ORPHA-
NOTROPHEI HALENSIS MEDICO CONSTITVTO
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE OBTINENDIS

AD DIEM OCTOBR. MDCCLX.

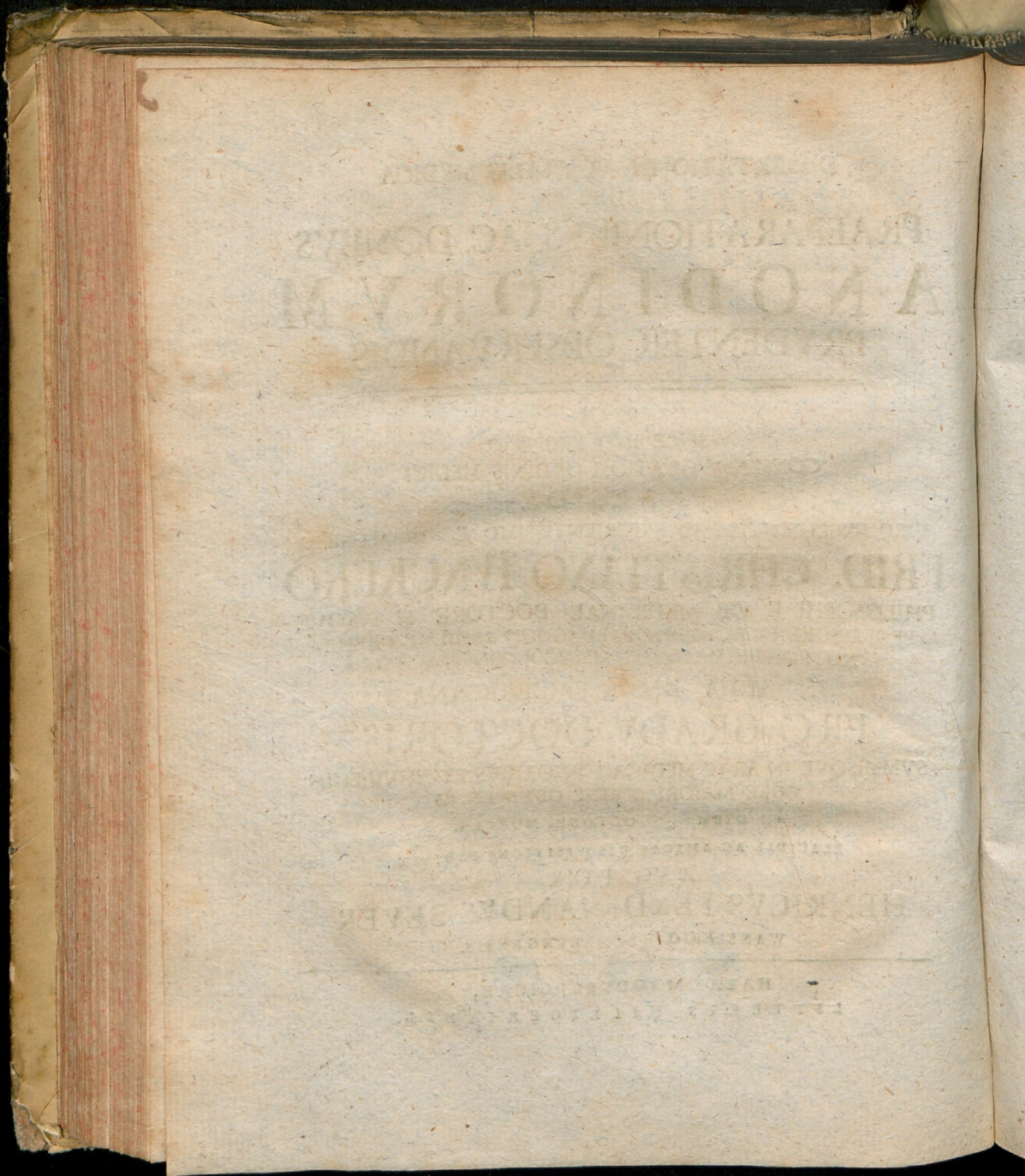
PLACIDAE AC AMICAE DISQVSSIONI EXHIBET

A V C T O R

HENRICVS FERDINANDVS SEVER

WANSLEBIO MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS HILLIGERIANIS.

PRAEFATIO.

*nodyna rite praeparata optima esse
remedia, si eadem congrua ratione
ac dosi adhibeamus, multiplici con-
stat experientia; quaevis ex aduer-
so narcotica, si iisdem abutamur,
pessimorum more venenorum, uni-
uersam corporis nostri labefactare oecono-
miam, res pariter notissima est, multisque
funestis dudum confirmata experimentis. Ma-
xime sane, his in aprico positis, mirandum,
quod*

P R A E F A T I O.

quod plures inuenti fuerint, atque adhuc inueniantur Medici, qui non erubescunt, promiscuum suadere anodynorum usum; qua medendi methodo vel potius confusione utentes, non solum rationalis dignitate medici omnino indigni sunt, sed etiam in salutem generis humani summam iniquitatem atque iniuriam committunt. Iudiciose hinc exclamat STENTZELIVS in dissert. de anodynorum virtutibus venenorum, Vitemberg. MDCCXXXV. ventilata. qua quaeso, inquiring, ratione, rationalium characterem et dignitatem medicorum tueri potestis, qui in tot et tam discrepantibus dolorum et vigiliarum causis, vnum idemque remedium anodynum, tamquam sufficiens, omnibusque accommodatum circumstantiis, praescribentes, a sana longissime ratione, arbitra bonorum malorumque, aberratis? Ardua itaque necessitas postulat, ut medicus, qui anodyna rationali methodo in usum vocare cupit, probe sit instructus, tam de veris et certis indicationibus narcotica requirentibus, quam de genuina anodynorum praeparatione et exacta illorum dosi. Vtrumque momentum omni labore et studio est dignissimum. Primum tamen multum ventilatum est, nimirum peruestigatio et inquisitio indicationum, quae indicata anodyna efflagitant,

P R A E F A T I O.

tant, satis superque in multis scriptis, de cauto, sollicito et circumspetto anodynorum usu agentibus, ab recentioribus practicis est instituta ac determinata: optandum modo, ut omnes medicinam exercentes eiusmodi explicationes legerent, easdemque in medendo sequerentur. Superfluum itaque esset, si conditiones ac morbos, in quibus sedatiua locum habent, in hoc specimine inquirere vellemus, quare hanc tractationem omnino missam facimus. Alterum vero momentum, genuinam nempe anodynorum praeparationem et legitimae doseos constitutionem attinens, hoc sane neque tritum, neque vulgatum est, sed quidquid intuitu huius momenti etiam disputatum legitur, illud sparsim hic illic reperitur. Ad meam saltem cognitionem hucusque nullum peruenit scriptum, quod ex instituto ac succincte de probatis praeparationibus ac congruis dosibus anodyuorum disseruisset; quare operae pretium duxi, in hoc themate elaborando vires meas qualescunque exercendi. Faxit Deus feliciter. Tu autem Beneuole Lector hanc dissertationem aequi bonique accipe.

§. I.

erpaucā omnino sunt subiecta, quae medicina anodyna largiuntur, nimirum *Papauer*, *Cynoglossa*, *Crocus*, *Nicotiana*, *Paeonia*, *Hyo-scyanus*, *Mandragora* et *Castoreum*; ex his vero praeparata et composita haud exiguum numerum constituunt. Ut igitur indicato themati, de *Praeparationibus et Dosibus Anodynorum prudenter obseruandis*, omni ex parte satisfaciam, omnia vtilia ac vsualia anodyna, siue sint praeparata, siue composita, recensere, et tam eorum praeparationes euoluam, quam doses determinabo: quaeuis autem ex opposito, vel plane inutilia, vel ob minorem valorem iam diu exoleta, silentio praeteribo. Caeteroquin notandum est, determinationem doses vbiq; consistentem respicere aetatem.

§. II.

Papauer vtiq; primum locum obtinet, quia plurimae medicinae anodynae ex illo conficiuntur. Datur vero duplex illius species in officinis; alterum *hortense*, alterum *erraticum*. *Hortense* caule multifloro, foliis simplicibus glabris incisus caulinis gaudens, praerogatiuam omnino meretur, dum virtute anodyna papaueri erratico multo efficacius est, sed idcirco etiam maiorem in medendo exposcit moderationem et circumspectionem. Hoc *hortense* officinis duplex suppeditat pharmacum, nimirum *semen* albi nigrique coloris, et succum lacteum calore coagulatum, *opium* dictum; ex vtroque officinali iterum varia, et potissimum ex vltimo multa parantur medicamenta anodyna, de quibus igitur specia-

speciatim dicendum. E *femine* prostant 1) *syrupus papaveris albi*, qui in omnibus dispensatoriis descriptus legitur et cuius vsus in edulcorandis emulsionibus anodynis notissimus est 2) *diacodium*, tam *solidum*, quod paratur coctione capitum et seminis papaveris albi cum saccharo, vt exinde fiant tabulae, quare *tabulatum* etiam vocatur, quam *liquidum*, itidem ex capitibus et femine papaveris cum saccharo coquendo obtinetur, modo addendo siliquam dulcem et Glycyrrhizam, omnibus in formam electuarii redactis. Duplex hoc *diacodium* inter officinalia merito reuocandum est, quia cum adducto syrupo eiusdem efficaciae deprehenditur. Sed cum haec dicta medicamina magis ad gratiam potionibus et emulsionibus conciliandis valeant, minus necessarium erit longius de illis differere, quapropter me statim ad *opii* considerationem conuerto.

§. III.

Vehementissimam sane et celerrimam operationem exercet *opium* in corpore nostro, dum vnicum illius granum robustissimo homini datum, euidentissimos effectus edit. Quare, si vnquam aliud pharmacum, sane hoc vsum maxime prouidum requirit, ita quidem, vt non nisi viribus integris, sufficientibus indicationibus praesentibus, debite correctum et congrua dosi exhibeatur. Ab *opio* crudo plane abstinendum esse, prudentiores medici vnanimiter suadent; ita Illustris BUCHNER in *materia medica* pag. 662. inquit: *merito damnandus est opii crudi vsus, in refracta licet dosi, ob validiorem operandi rationem, minusque firmum idcirco reputandum est argumentum, quod fautores eiusdem a Turcarum consuetudine et paucis sub nostro climate factis experimentis*

tis

tis communiter arcessere solent. Correctione itaque, ea-
que admodum sollicita opus habere sine dubio constat,
quo autem modo haec instituenda sit, auctores valdo-
pere inter se discrepant. Nam quilibet secundum con-
ceptum, quem sibi de opii principiis constitutivis for-
maverat, suam quoque constituit methodum correcto-
riam: hinc tot correctiones originem duxerunt, ut, si
quispiam illas colligere vellet, integrum impleret volu-
men. Harum correctionum multae ita sunt comparatae,
ut opium magis in deteriorem, quam meliorem,
statum transmutent, quare Illustri b. m. HOFFMAN-
NUS in egregia dissertatione de opii correctione genuina
et usu pag. 30. scite scribit: *equidem crudum opium non est
venenum, sed saepius hoc praeserendum duco opii tosti,
seu exusti, aut inconcinnorum ex eo praeparatorum nimis
dosibus.* Aliae praescriptae et sic dictae correctiones opi-
um quidem non corrumpunt, sed illud etiam non emen-
dant; pauciores vero laudandae sunt, quas breviter
adumbrabimus. Cardio nimirum verae ac genuinae
correctionis et praeparationis opii in eo consistit, ut
partes nimiae resinosae tam crassiores, quam subtilio-
res, (quas alii sulphureas nominare malunt) utpote in-
utiles et damnandae, in quantum fieri potest, separen-
tur; gummatosa enim pars magis temperata et medici-
nalis observatur. Haec vero separatio partium utilium
ab inutilibus magna difficultate premitur; nam sub
examine chemico intima partium gummatosarum et re-
sinosarum, mediante principio salino, mixtio deprehen-
ditur, quae omnino plenariam harum partium divi-
sionem impedit. Et si vero gummi quocumque modo se-
paratum, flammam adhuc concipiat, ideoque partes
resi-

resinosas intermixtas praebeat, multo tamen mitiorem operationem praestat, quia paucum tale resinofum multis particulis viscidis, mucilaginosi et tenerioribus terreis implicitum et intricatum est.

§. IV.

Quibus generalioribus de correctione opii praemissis, me ad ipsa praeparata opiata speciatim consideranda accingo; redeunt vero correctiones opii ad sequentes classes. Prima classis continet opiata, quae per menstruum aliquod ex opio, auxiliante nimirum vel coctione, vel digestionem parantur. Hoc numero complectuntur quaelibet *extracta* et quaevis *essentiae* vel *tincturae opii*, quae omnino admodum diuersa methodo conficiuntur. Optimum sane menstruum, quo opium feliciter extrahitur, est aqua pluuialis; omne enim extractum nimis resinofum et essentia vel tinctura eiusdem indolis, non sine maximo periculo adhibentur, quia vere veneni instar in corpore nostro se gerunt. Hinc factum quidem est, vt libri nostri pharmaceutici vnanimiter extracta et essentificata cum aqua siue simplici vel alia composita, potissimum apoplectica paranda suadeant; nihilo tamen minus residuum postea cum spiritu vini extrahendum praescribunt: ita fere prior labor, quo gummosa pars desiderata fuit, iterum frustratur, dum resinofum extractum deinde adfunditur. Conuenientissimum itaque esset, si cum solo menstruo aquoso opium extraheretur, residuum plane abiiceretur, per aquam vero educta, vel ad consistentiam *extracti* euaporarentur, vel addita aequali spiritus vini rectificati porzione, ad dimidium abstraherentur, vt *essentiae* vel *tincturae* magis quidem concentratae et ex parte spirituosae, mi-

B

nus

nus tamen resinosa obtineantur. Hinc patet, quod *extractum opii* sicuti ordinarie, e. g. secundum *Dispens. Brandenb.* conficitur, quidem crudo opio sit mitius, praesertim si intenso calore fuit inspissatum, non tamen omni ex parte laudandum, ideoque moderata admodum dosi nimirum a grano dimidio ad duo propinandum. Praeferendum itaque merito erit, quod in *Act. Erud. Lips. Mens. Octobr. A. 1701. p. 445.* recensetur *extractum opii* D. D. IONES: recipit nempe opii Vncias octo, aquae pluuiialis destillatae Vncias viginti quatuor; in loco temperato ac vase probe obturato, quotidie ter quaterque agitando, intra sex dies iubentur solui, hinc per chartam bibulam filtrari, ac oleo dulci affuso sub titulo panaceae opii liquidae asseruari. Qua obtenta mox, ad omnem gummosam opii portionem, a noxia resinosa exacte separandam, eadem aqua pluuiialis destillata relictis faecibus tam diu innuitur affundenda, quousque rubicunda elicita tinctura fuerit omnis, pariter filtranda simulque in balneo ad Extracti, solidam opii panaceam constituentis, inspissanda consistentiam. Quod vero *essentias officinales* attinet, nimirum, *essentiam anodynā ex laudano*, tincturam opii D. Cranii et *Essentiam anodynā Ludouici*, haec sane parum inter se discrepant, vnde etiam doses illarum aequales existimandae sunt, nimirum ab octo ad decem guttulas exhibendae.

§. V.

Secunda classis capit correctionem opii per menstruum alcalinum. Addita nimirum alcalina solutione partes opii non solum diuelluntur ac disperguntur, verum etiam subtiliores resinosa, nimis vaporosae ac narcoticae, in auras mittuntur: obseruamus enim, quando opio

opio in aqua soluto adfunditur oleum tartari per deliquium, fieri aliqualem ebullitionem et assurgere vapores male olentes. Debemus hanc egregiam opium corrigendi methodum. D. D. STARCKEI, qui sal tartari cum calce viua parandum docuit et nomine *saponis philosophici* vel *correctoris vniuersalis opii* publici iuris fecit. Paratur autem hic sapo sequente ratione: sal tartari cum calce viua per repetitam caementationem magis causticum redditur, et in mortario calido teritur, sensim inter trituram oleum quoddam vegetabile, siue sit terebinthinae siue iuniperi instillatur, ea quidem proportione, vt libra vna salis, libram semis olei imbibat. Deinde haec mixtura diu digeritur, ac tum, vt lique scat, in tabulam vitream ponitur. Post haec id, quod liquatum est, siccatur, et, vt antea, labor perficitur, tamque diu reiteratur, donec massa *saponi formis* et *lactescens* obtineatur. Cui praeparationi quandoque vix semestri spatium sufficit. Alii aliter *correctorem Starckey* conficere docent. Conf. BOERHAAVE in *Chemia part. II. processu LXXIV*. Cum hoc *correctore* paratum opiatum sicut *Pilulae D. STARCKEY polychrestae*, quae caute praeparatae et cum ratione propinatae, ad vnum granum pro dosi concedi possunt: legitur illarum accurata et genuina descriptio in Dispensatorio nostro. De reliquo certissimum est, has pilulas non tanta virtute alia opiata antecellere, vt taediosa correctoris praeparatio compensaretur, quare hodie rarius in vsum vocantur.

§. VI.

Tertia classis sicut *opium* per fermentationem corrigendum. Nemo sane negabit motum fermentationum aptissimum esse ad partes alicuius subiecti mixti dissol-

uendas, hacque actione opium maxime resolui. Sed eo magis nobis haec methodus fermentatiua grata acceptaque veniet, quo curatius pensitamus mutationem, quae in opio obtinetur: quando enim illud menstruo aqueo soluitur et in congruam, id est moderatam, ducitur fermentationem, non fieri potest non, quin hac operatione partes resinosaes subtiliores in auras auolent et crassiores, instar faecum, fundum petant. In aprico itaque positum est, nulla alia via aequè bene separationem partium resinosaarum ab gummatosis obtineri posse, quam si congruo modo placida fermentatio cum opio instituitur; quare fermentationes cum variis vegetabilium succis, praesertim succo cydoniorum, omni laude condecorandae sunt, et vsu hactenus egregio se approbarunt. Eiusmodi *Fermentum anodynum* praescriptit. D. D. LANGELOTT quod in nostro Dispensatorio relatum legitur. Vbi illius vsus necessarius cognoscitur, dosis pro consistentia variabit: si syrupi consistentiam nactum sit, vltra guttam vnam non licet ascendere, si magis liquidum vero est, duas guttas propinare licebit. Simile huic fermento Langelott opiatum exhibet D. D. NEVMANN in *praelectionibus chemicis part. III. regn. Vegetab. Cap. CXIV.* quod per experientiam in vniuersa Anglia admodum celebre est, et genuinis principiis chemicis superstructum deprehenditur. Sequentem nimirum in modum paratur: soluatur opium purissimum in aqua simplici frigida, in quantum per concessam sufficientem moram fieri potest, separando diligenter impuritates innatantes, deinde decantetur et coletur solutio, depuratae solutioni addatur tantum sacchari quantum ad fermentationem promouendam requiritur, agitetur dili-

diligenter, soluto vero saccharo in vase laxe tecto, in locum moderate calidum fermentationi exponendo, reponatur, post moram agitetur denuo et promoueatur fermentatio quam diu fieri potest: sine fermentationis ex certis signis cognita, de nouo colandum et ad extracti consistentiam inspissandum erit. Caeteroquin non dissimulo hunc fermentationis modum multis incommodis esse expositum.

§. VII.

Ad quartam classẽ numeramus composita, in quibus opio adiunguntur laxantia. Primo quidem intuitu haec compositio videtur insulsa, quia opium purgantium sistat effectum; verum enim vero consideraturis, contraria subiecta mixta saepius optima exhibere medicamina, opii quoque vim laxantibus limitari ac moderari certissima constabit experientia. Ex hoc fundamento habemus satis probatas compositiones, inter quas palmam sibi vindicant *Pilulae WILDEGANSII*, quarum quidem variae circumferuntur descriptiones, et quisque suam pro genuina aestimat. Ego illam compositionem aliis praeferendam iudico, quam ab B. IVNCKERO, practico sane felicissimo, in *Conspectu formularum pag. 34.* relatam legimus, quae ita se habet. Rec. Opii puriss. fibr. ellebor. n. ana libram semis. Opium primum cum aceto et deinde quod residuum est, cum alcal. adfuso extrahatur. Fibr. ellebor. nigr. extrahe cum vino, melius cum aqua per digestionem quoad satis. Adde Myrrh. per alkahest. Glauberi ita praeparatum, vt cum aqua solui possit. Deinde recipe col. vncias quatuor, extract. theriac. sine opio ex rad. alexipharm. cum spiritu vini parat. vnciam vnam, croc. orient. subtiliss.

puluerifat uncias duas, olei destillat. iuniperi unciam unam. M. F. M. P. et form. pil. ad pond. gr. i. Has pilulas, ascendendo ab vno grano ad quatuor, congruo modo ac tempore datas, eximios et quidem in grauioribus morbis praestitisse effectus multoties in praxi B. Praeceptoris obseruare mihi contigit, quare illas bona fiducia commendare valeo. Neque silentio praetereundae sunt famosae *pilulae antipodagricae* RHVMELII, quae sic fiunt. Rec. M. Pilul. Aloephang. drachmam duas, as Laud. opiat. drachmam semis, M. F. Pilul. pond. gr. i. quod et dosin constituit. Vocatae fuerunt hae pilulae. *Veni amice, surge et ambula*, quae quidem verba ex sermone CHRISTI desumpta sunt, sed non nisi ex ore summi doctoris valorem possident.

§. VIII.

Quinta denique classis praebet compositiones opii cum remediis diaphoreticis. Haec est antiquissima methodus opium corrigendi, quemadmodum vetusta medicamenta nimirum *rhilonium* tam *romanum*, quam *persicum*, *Mithridaticum* et *theriaca* testantur. Has quidem compositiones emendatione indigere multi recentiores medici non dissimulant; sed tamen quia per tot annorum seriem perpetuato usu magnam virium opinionem habuerunt, neque etiam hodie prorsus amiserunt, tolerandas et non plane reiiciendas arbitrantur. Ad minimum operoso labori et sumptibus parcere; optumque correctum cum paucis simplicium alexipharmacorum extractis mistum eodem effectum dare possemus. Doses harum compositionum inter se conueniunt, propinandae scilicet sunt a scrupulo vno ad drachmam dimidiam. Pertinent porro ad hanc classem sic dicta *Laudana*

dana, utpote quae omnia opium diaphoreticis remediis mixtum continent. Horum laudanorum in Dispensatorio nostro leguntur *Laudanum opiatum completum*, confusa multorum futilium et superfluum farrago, a grano dimidio ad duobus propinandum, et cum hoc conveniens *laudanum completum* quo utimur in illis, qui ab usu odoratorum et caput ferientium offenduntur; porro *laudanum hystericum* est idem cum incompleto, extracto tantum castorei auctum, dosis ideoque est eadem; denique *laudanum liquidum* D. D. SYDENHAMI, omnium maxime celebre, quod a guttulis decem, ad viginti vel viginti et quinque ordinatur. Tandem huic ordini inferenda est famosa *tinctoria bezoardica* MICHAELIS, cuius compositio varie describitur; ea quidem quam *Schroederiana pharmacia* tradit, magnam ingredientium multitudinem ostentat, e quibus si plurima refecarentur, idem fortasse aut melior adpareret effectus. Videtur autem calidioribus vegetabilibus adhuc nimis referta, quamquam opio, ut pleraeque aliae solent, non adeo imbuta vel corrupta, qua propter non contemnenda penitus, caeterum temperatioribus mitiganda est. Satis itaque ex hucusque disputatis elucescit, vario omnino modo opium corrigi ac propinari posse; ne tamen in usu opiatorum graviter peccemus, legere et ad animum reuocare iuuabit Illustris. b. m. STAHLII admonitiones in dissertatione, quae *de impostura opii* inscripta est.

§. IX.

Ex papauere autem erratico caule multi floro folioso hispido, foliis pinnatifidis, capsulis laevibus gaudente, tria prostant praeparata 1) *Syrupus flor. papau. errat.*

errat. qui commode potionibus anodynis admiscetur, 2) *Conserua papaueris* confectionibus addenda 3) *Tinctura flor. papaueris* egregiae sane virtutis, si secundum praescriptionem MYNSICHTI in *thesauro medico-chymico* pag. 55. paratur. Interim cum dicta medicamina non positiuam vim anodynam possident, doses quoque illorum auctiores esse possunt.

§. X.

Cynoglossa foliis lanceolato-ouatis tomentosis, corollis calycem aequantibus, est secundum nostrum subiectum, quod aduerso admodum suo odore virtutem suam narcoticam et stupefacientem abunde testatur. Rarissime vsurpatur, nec experimenta cum illa facta pondus habere videntur, saltem cautissime imitanda. E compositis autem satis lene et probatum anodynum *Massa pilularum de Cynoglossa* suggerit, quae praeunte illustri b. m. STAHLIO ad vnicum granum pro dosi pulueribus antispasmodicis admiscetur, et hoc modo adhibita exoptatissimas virtutes edit. *Syrupus e Cynoglossa* nullis fidis testimoniis comprobatus est.

§. XI.

Tertium subiectum est *Crocus officinalis*, vulgo orientalis dictus, floribus fructui impositis, tuboque longissimo praeditus, qui, sicuti et vaporosis aromaticis exuberat, sic facultatem excalescentem et sopientem possidet. Parce dari oportet, quia facile nimiam sanguinis commotionem producit, ac varia funesta symptomata e. g. cephalalgia fortior, temulentia capitis, delirium, nimium illius vsum sequuntur. Saepius in substantia sub forma pulueris exhibetur. Praeparata, quae exinde in pharmaceuticis prostant officinis, sunt: 1) *Syrupus*

rampus de Croco, quem Archiater BATEVS in frequen-
tiori vsu habuit et in *Pharmacopoeia bateana* ita descri-
bitur: Rec. Croc. opt. drachmas duas, lachrymar. stil-
lantium ex capitibus papaueris exotici supra laminam
ferri ficcat. et pul. vnciam dimidiam, spiritus vitrioli gut-
tulas XXX. aquae citri totius vncias octo: digere in
MB. vt extrahatur tinctura, quae filtretur exactiss. Tum
Rec. sacchar. opt. vncias decem et octo, aquae totius ci-
tri vncias sex, coq. despumando ad Syr. crassioris con-
sist. cui adde tincturam praedictam, vt F. Syrup. consist.
debitae sine coctione. Dosis huius medicamenti ab
drachma vna ad tres extendit. 2) *Essentia croci*, si ad
vsu externum paratur, solo spiritu vini rectificatissimo
conficitur, interno autem destinata, menstruum ex spi-
ritu et aqua mixtum adhibetur. Neque essentia Croci
vituperanda videtur, quae cum spirit. flor. lilior. con-
uall. et flor. naphae digeratur. Ex contraria autem parte
merito damnamus illam, quae cum spiritu salino-vrinoso
e. g. spiritu sang. humani perficienda commendatur.
3) *Extractum* inprimis menstruo aquoso factum est ef-
ficacissimum et tam pulueribus, quam pilulis a gr. ij. ad
IV. vel vj. admiscetur. In genere autem crocata anody-
na rarius interne dantur, externe autem felici cum effe-
ctu et *Spiritus vini camphoratus crocatus*, et *emplastrum
oxycroceum* frequentissime adhibentur.

§. XII. Quartum indagandum venit subiectum, nimirum
Nicotiana foliis lanceolatis; quae principiis gaudet sali-
nis acerrimis et potissimum vaporosis subtilissimis resi-
nosis, vnde illius narcoticus effectus oritur. Ob drausti-
cam operationem vsus illius internus merito suspectus

manu

C

puta-

putatur, quia plerumque per superiora et inferiora, non sine summa anxietate aliisque molestiis purgat et efficaciam plane stupefacientem praestat. Hinc igitur exacta correctione opus habet, quae omnium optime impetratur, si *extractum* illius legitima methodo conficitur, quae potissimum in diuturna coctione consistit, ita ut efficaciam vomitoriam amittat, et tantummodo absterfuam et anodynam seruet: oportet vero talem coctionem per viginti et quatuor horas continuare, nouam nempe, priori euaporata, affundendo aquam, cuius interuentu amittit acres nimium volatiles portiones. Si adhuc videatur emefin contrahere, praestat iterum iterumque cum noua aqua coctionem repetere. Quando hoc extractum per longum temporis spatium in forma magis liquida quam sicca asseruatur, contrahit commotione fermentationis acris iterum efficaciam vomitoriam; vnde satius est ad siccescentem spissitudinem coquere. Peculiarem sane efficaciam et in tussi phtisica sedanda admirabilem praestat virtutem. Ad III. IV. V. grana pro diuersa subiectorum sensibilitate vel in iusculo vel in essentia absinthii vel alexipharmaca STAHLII propinatur; indeque exortae nauseae haustu vini calefacti, aromatibus et saccharo imbuti, succurritur. Confer. D. D. GOETZII *Observat. Stablianae Classis. I. pag. 757.* Ab multis annis Syrupus de Nicotiana quoque celebratus fuit, sed hodie magis exoleuit. Praeclare ipsum laudat illustris b. m. STAHLIVS in *Collegio casuali*, inquit: commendari quoque meretur Syrupus de Peto Quercetani, Taback Syrup, qui rite praeparatus remedium efficax, licet parum cognitum, existit: alias non recte praeparatus nulli homini minus accommodatus est, quam

quam Phthificis, ob vomitus et cardialgias, quas enormiter excitat; congrue vero praeparatus non modo resoluit, sed vlcerationem etiam iuuat. Descriptio huius syrupi in QVERCETANI *pharmacop. dogmat. cap. XII. legenda est.*

§. XIII.

Quod quintum subiectum nempe *Poeoniam* tam marem, quam foeminam attinet, illa in libris medicorum omnino valdopere laudatur, sed si eandem solam propinamus debiliorem efficaciam edere obseruatur. Nullo itaque modo ad fortiora narcotica pertinet, magis vero antispasticam virtutem praestat. Tres nimirum partes *Poeoniae* in vsum medicum vocantur: 1) *Semen* inferuit emulsionibus pro epilepticis, 2) *Radix* non contemnendae efficaciae est ad motus spasticos temperandos, praecipue tamen tenerioribus, sensibiliioribus et iunioribus conducit subiectis. Specialissime destinatur infantibus, quando isti motibus colicis et paoribus, quacunq; ex causa ortis vexantur, et illis in forma pulueris a scrupulo dimidio ad integrum propinatur. Ex dicto fundamento quoque basin constituit celebrati illius *pulueris marchionis*, in quo ceteroquin bona mixta malis deprehenduntur. 3) *Flores* etiam antorgasticam qualitatem possident, ideoque *aqua* ex illis *destillata* ad potiones temperantes conficiendas saepius requiritur. Reliqua *Poeoniae* praeparata sunt 1) *Conserua* *Poeoniae*, quae *foeculae* illius merito praefertur. 2) *Syrupus* qui potionibus temperantibus, in quacunq; sanguinis commotione, cum emolumento admiscetur. 3) *Extractum*, quod si cum menstruo spirituoso paratur, satis efficax est et pilulis anodynis laudabili cum effectu additur. 4)

Oleum expressione inde obtineri potest, quod ad usum topicum omni respectu quadrat. Doses horum praeparatorum non adeo angustis limitibus circumscriptae sunt.

§. XIV.

Famosum etiam narcoticum est sextum nostrum subiectum videlicet *Hyoscyamus* foliis amplexicaulibus. Tantam utriusque vim stupefacientem possidet, ut illius fumus adstantes statim temulentos reddat. Semen potissimum largiter sumtum deliria inducit ac somnum aeternum inuitat. Illi itaque audiendi non sunt, qui semen ad drachmam usque unam in vino hispanico propinandum esse suadent. Non ultra decem grana dari debet, et praestat infra hoc pondus subsistere. Dehortatur illius usum Illustris b. m. IVNCKERVS in *theorap. general. pag. 277. periculum*, inquit, *multasque noxas ex usu hyoscyami existere, tum alii auctores obseruarunt, tum ipsi nouimus, semen hoc aliquando largius datum ischiadico cuidam ridiculam primo insaniam induxisse, ac dolores quidem paulisper sopisse, sed ita, ut postmodum maiore contumacia eruperint, insequente eius cruris atrophia et letali post annum catastrophe.* Licet itaque a compluribus magnae famae medicis tanquam praestantissimum medicamentum in variis congestionibus, doloribus, epilepsia et catarrhis acrioribus commendetur; tamen huic commendationi subscribere nequeo, sed plane ab usu hyoscyami interno abstinendum esse fatius tutiusque iudico. *Folia* hyoscyami debiliora utpote efficaciae in sacculis et cataplasmatibus, ad tumores dolentes leniendos optime conducunt. *Oleum* eius expressum e semine, vel ex tota herba per decoctionem para-

paratum, locum merito inuenit in linimentis et unguentis anodynis. De emplastro ex hyoscyamo quidem illustr. b. m. SCHVLTZIVS in *praelectionibus ad Dispens. Poruss. Brandenb. pag. 114.* testatur, illud ad vehementissimos dolores rheumaticos obtundendos saepe supra spem efficaciam edere; verum enim vero experiendo promisso fidem non seruat. In genere de anodynorum externorum viribus notandum est, illas multo debiliores esse et exoptatam medelam saepius frustrare. Euellatur itaque ex hominum mentibus inanis, de lapide Butleri et anodyno vitrioli sulphure, persuasio, quae solo tactu, quoscumque dolores, ac quasuis infirmitates dicuntur curare.

§. XV.

Equidem *Mandragoram* fructu rotundo tanquam septimum narcoticum subiectum nominauimus, minus tamen negandum est, medicos hoc medicina absque damno utique carere posse. Similem omnino naturam cum opio habet, immo nonnulli auctores arbitrantur, vim Mandragorae stupefacientem adhuc superiorem esse. Satis etiam notae sunt fabulae aniles, quae de magica virtute narrantur. Certiori fundamento nititur eorum sententia, qui praeter fortiorem catharticam virtutem, hypnoticam Mandragorae adiudicant. Refert LEVINVS LEMNIVS in *herbar. biblic. explicatione Cap. II. p. 7.* de seipso, quod ex suspensis in suo museo Mandragorae pomis, adeo somnolentus fuerit redditus, vt aegre somnum excutere potuerit, et cum omnibus obluctans viribus difficulter eundem obtinuerit, nec sufficientem tanti veterni causam inuenerit, se tandem quaqua versus oculos dirigentem, a tergo pomum Mandragorae aduertisse, quo remoto

pristina corporis alacritas redierit. Narcotica haec virtus pro uerbo ansam dedit; quod Mandragoram bibisse dicantur, qui plane stupidi, desides, ab omni honoris sensu destituti sunt. Ab aliis laudatur, atque ad multas et grauiore infirmitates curandas praescribitur, ab aliis contra culpatur, eiusque usus plane repudiatur. Hinc meliorem et tutiorem ex hac difficultate nos extricandi viam non inuenio, quam si relicto auctoritatis praeiudicio, usum illius internum plane dissuadeo, externum vero admodum circumspecte subeundum esse inculco. Consentit mecum illustris BÜCHNERVS qui in *Materia medica* pag. 274. de Mandragora ita dixerit: *ob insucuros et periculosos effectus interne plane reformidatur Mandragorae usus: et temerariis circumforaneis relinquatur, imo et externe admodum prouide et caute adhibendi sunt praedicti eiusdem cortices, quando cum foliis huius plantae in forma cataplasmatum cum lacte parandi, ad tumores inflammatorios, duros et scirrhopos resoluendos et discutiendos, doloresque mitigandos commendantur.* In vino potissimum hanc herbam esse decoquendam iudicant plures medici, sed hoc etiam infusum minus securum est, sicuti tristis experientia docet. Nouit et hanc Mandragorae vino additae virtutem HANNIBAL, qui missus aduersus rebellantes, cum sciret, gentem esse auidam vini, magnam eius quantitatem Mandragora permiscuit. Tunc praelio leni commisso ex industria cessit; nocte deinde intempesta, relictis intra castra quibusdam farcinis et omni vino infecto, fugam simulauit, cumque barbari, occupatis castris, medicatum vinum auide haussissent, atque in defunctorum modum strati iacuisent, reuersus cepit eos ac trucidauit.

§. XVI.

Tandem vltimum subiectum scilicet *Castoreum* expediendum erit. Hoc a suis Patronis tanquam excellens anodynum extollitur, ab aliis vero plane reprobatum. Si veritatem fateri licet, illud exiguas admodum possidet vires, aliquo tamen cum leuamine ad spasmos demulcendos adhiberi potest. Perperam vero secundum WEDELIVM diuinum medicamentum aut anima omnium hysteriarum vocatur. Interim vsum illius internum ad grana tria pro dosi concedimus illis, quibus haec nauseosa et pinguis medicina placet. Salubrius autem extus ad spasmos abdominis, colicos cruciatus, susurrum aurium et difficilem auditum adhibetur. Prostant inde 1) *essentia*, quae efficaciam magis commouentem quam anodynam propriam exferit, ideoque nunquam vltra decem et quinque guttulas erit propinanda. Conducit potissimum in morbis dolorificis frigidis, qui a viscidorum humorum decubitu originem ducunt. 2) *Extractum*, quod semper resinofum esse debet, gummosum enim debilissima est efficaciam. Hoc extractum spirituofum ad vnum vel alterum granum, scopo antispasmodico, aliis remediis remouentibus cum fructu coniungitur 3) *oleum tam simplex* cum oleo oliuarum paratum, quam *compositum* seu *oleum castorei Iacobi de Manliis* dictum et in Dispensatorio legendum. Vtrumque hoc membra spasmis et conuulsionibus lenit et leuat.

§. XVII.

Sufficiant haec de praeparationibus et dosibus anodynorum prudenter obseruandis dicta. Restat vt quaedam circa hoc thema generalia momenta adhuc subiungam. Quorum primum est, vt in elaborandis

ano-

anodynorum praeparatis nullum quaeramus illicitum commodum, sed omni industria eiusmodi generosa medicamenta perficienda curemus; conueniet idcirco eligere pharmacopoeum solertem, industrium ac conscientiae suae saragentem. Secundum momentum inculcat iudicium discretium, quod intuitu doseos, pro diuersa subiectorum ratione habendum est: hic enim non solum sufficit respectus aetatis, sed etiam consideratio habitus, temperamenti, consuetudinis et praecipue sensibilitatis habenda est; alias exoptatus anodynorum effectus certe frustratur. Deprehendimus quoque nonnulla indiuidua plane auersari anodyna, ita ut minima etiam dosi exhibita, periculosa sequantur symptomata. Tertium praeceptum docet quod ad anodynorum usum non prius accedendum sit, nisi summa necessitas postulat et per leniora, nimirum temperantia nitrosa, acida et cinnabarina, motus enormes periculum virium et vitae minantes, cohibere nequimus. Quarta regula exposcit, ut in nullis morbis periodicis, siue acutis, siue chronicis anodyna exhibeamus, quia ordo morbi per illa turbatur et anomaliae motuum introducantur. Vltimum tandem momentum hoc est, ut etiam externa anodyna, quamquam illa multo debilius quam interna agunt, nihilo tamen minus omni adhibita circumspectione propinemus. Maxima prudentia ac circumspectio in topicorum, arthritidi, scabiei, aliisque exanthematibus dicatorum applicatione, necessaria est, hic enim vel nulla adhibeantur remedia externa; aut eadem sint discutientia. Maiori vero fiducia remedia anodyna externa, si ab externis morbus pro-

gnatus fit causis applicare possumus, si autem ex interna originem duxit, interna remouentia propinanda sunt. Suum igitur cuique dandum est, dolor nimirum omniaque quae integritatem corporis humani laedunt, remouenda atque extirpanda sunt.

§. XVIII.

In fine adhuc notandum est, fore nonnullos, qui iudicabunt, nos subiecta quaedam anodyna praetermississe, dum in medium proferent, semen anethi, cannabis, spec. de hyacinth. aliaque forsitan; verum enim vero his respondemus, terminum, anodynum, diuerso significato sumi posse, nos autem illum strictissimo sensu sumissemus, et hinc tantummodo propria narcotica in hac tractatione exposuimus. Alias nulla difficultate largimur, quod adstringentia saepius vim anodynam praestent, et quidem adhuc magis infeliciori effectu, quam anodyna rite praeparata, et conueniente dosi prudenter exhibita. Haec enim veritas experientia satis superque comprobata est, quod motus excedentes felicius anodynis securis, quam remediis adstringentibus, coerceantur.

T A N T V M.

Pag. 15: lin. 6. lege *incompletum*.

D

En

En Te solemnis condecorat dies
Cingitque laetis tempora laureis,
Et fama compenfat labores
Continui studiiq; curam.

Sic excitatus plausibus omnium,
Tuaeque magnae conscius hoc die
Virtutis, ardet singularem
Promere laetitiam, fauori

Semper dicatus nunc animus Tuos,
Et digna tandem praemia nobili
Virtute captanti precatur
Perpetuo meritos honores.

Hic auspiciatus perferet honor diu;
Maiore semper fidere fulgeat,
Magnasque curas ac labores
Exitus a superis coronet.

Haec pauca

CLARISSIMO AC DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

nouos honores gratularatus
CAROL. SIEGFR. IENICHEN.

Med. Stud. Opp.

Freund,

Freund, wer, wie Du, mit Ernst nach Wissenschaften
trachtet,

Und sich den Tempeln weiht, worin die Wahrheit thronet,
Den könt ein fester Ruhm, der allen Neid verachtet,

Wenn ihm sein eignes Herz mit reiner Wollust lohnt.

Schon winkt Dir, Edler Freund, die Ihre Freunde liebet,
Hygea; sie will Dich zu ihrem Priester weihn.

Nim den verdienten Schmutz, den ihre Hand dir giebet,
Und laß durch Dein Bemühen ihn Dir geheiligt seyn;

Du huldigst ihr, und zeigst zugleich durch diese Probe,
Was ein geübter Geist für edle Früchte giebt.

Dein Fleiß eröffnet Dir zum fernern Stück und Lobe,
Die Aussicht. Sey beglückt, der Kranken Trost, geliebt.

Halle, den 20. Octobr.

1760.

J. H. Gernar,
aus dem Halberstädtischen
d. S. G. B.

Sie? schwiege wol, Werthester Sever! mit Recht Dein
treuester Diener,

Der in Dir viel Verdienste kennt?

Bei welchen Du einstens ohnfehlbar ein Herz der zärtlichen
Eltern,

Das Gatten und der Kinder Brust,

Die

Die Dir bekommen in Noth das Wohlseyn der ihren Ver-
trauen,

Von Angst und Quaal befreyen wirst?

Da, nach gewöhnlicher Art, man heute Dir Freyheit ertheilet,

Daß Du Dich Deiner Kunst bedienst,

Die Du, den Kranken zu Nutzen, durch emsigen Fleiß Dir
ermorben.

Nein, liebster Freund! Es will die Pflicht,
Daß ich mit Wünschen des Segens die Stufe der Ehren be-
gleite,

Die Du mit allem Recht verdienst.

So lebe denn! Lebe beglückt! und lege bey spätesten Jahren

Noch Proben Deiner Kunst zurük.

Und * * doch was wünsche ich mehr! Was ist mir zu Wün-
schen wol übrig,

Da auffer diesen Dir nichts fehlt;

Denn Dein redlich und fromm seyn erwekket das sichere Ver-
trauen

Daß Gottes Beystand Dir nicht fehlt!

Sey nur noch eben Derselbe, wenn einst Dein Freund, als
ein Kranker

Um Deinen Rath Dich bitten wird.

Halle, den 25. Octobr.

1760.

H. E. G. Kanig,
J. d. H. G. B.
aus den Halberstädtischen.

Ua 4711

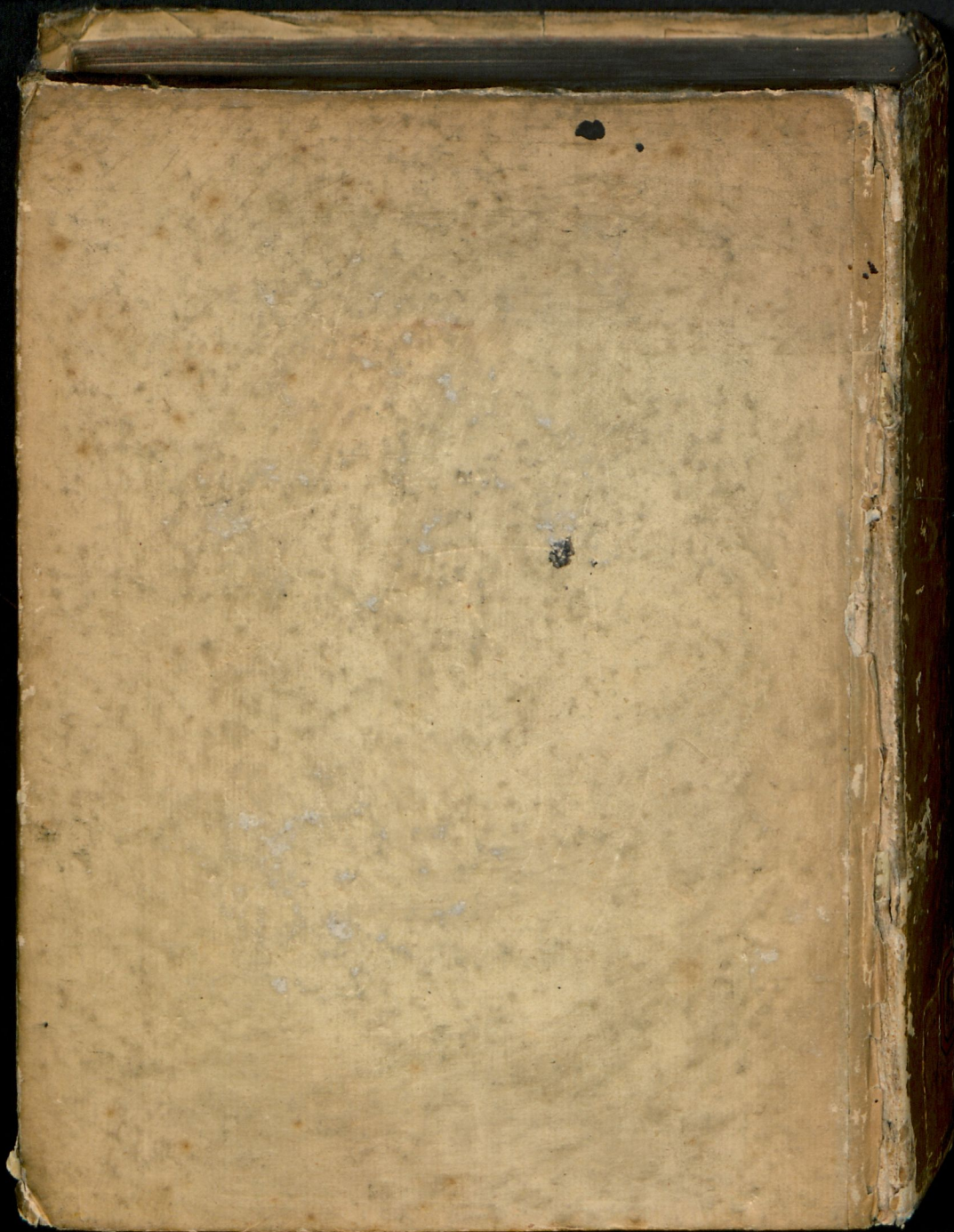
ULB Halle
003 941 760

3

St.

12

Aug 9

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
PRAEPARATIONIBVS AC DOSIBVS
A N O D I N O R V M
PRVDENTER OBSERVANDIS

QVAM
AVSPICE DEO PROPITIO
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICI
PRAESIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO ET DOCTISSIMO
FRID. CHRISTIANO IVNCKERO

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE HVIVSQUE
PROFESSORE PVBL. ORDIN. PAEDAGOGII REGII AC ORPHA-
NOTROPHEI HALENSIS MEDICO CONSTITVTO

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQUE IN ARTE MEDICA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE OBTINENDIS

AD DIEM OCTOBR. MDCCLX.

PLACIDAE AC AMICAE DISQVISITIONI EXHIBET

A V C T O R
HENRICVS FERDINANDVS SEVER
WANSLEBIO MAGDEBVRGENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS HILLIGERIANIS.

